

знань, методичних рекомендацій викладача та фізичних вправ дає змогу максимально досягти бажаних результатів. На цьому етапі слід наголосити на комплексному «розумію-знаю-вмію». Саме перевага інтелектуального аспекту (художньо-естетичного) над біомеханічним (руховим) сприяє більш ґрунтовному опануванню основними виконавськими навичками.

Метою вправ Р. Таранова є висвітлення аспектів сучасної «анатомо-фізіологічної» або «психотехнічної» музичної педагогіки, основою якої є «слуховий» метод, у якому механічні рухові вправи поступаються місцем «свідомій роботі над руховою технікою» [1]. Такий підхід спричинив створення системи виконавських навичок, які мають конкретну музично-цільову спрямованість, зумовлену змістом твору, особливостями творчого мислення, рівнем розвитку рухової техніки та ступенем її керованості. Чутливість рук покращує контроль напруження та розслаблення м'язів, досягнення активності, економічності та гарної «відчуваності» ігрових рухів.

Список використаної літератури

1. Таранов Р. А. Специфіка формування звуку в академічній шестиструнній гітарі. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2011. № 8. С. 139–144.

2. Таранов Р.А. Деякі аспекти звуковидобування способом *tirando* на академічній шестиструнній гітарі. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2012. №10. С. 101–104.

Перепелиця О.,
старший викладач,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка,
(м. Полтава)

ВИВЧЕННЯ ПОРТРЕТНОГО ЖИВОПISУ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Портрет – самостійний жанр образотворчого мистецтва, який покликаний не тільки достовірно відображати зовнішні риси людини, але має на меті показати характер людини, відобразити його внутрішній світ, передати

емоційний стан.

За характером зображуваного портрети ділять на жіночі, чоловічі і дитячі. За кількістю зображених персон – на індивідуальні (що зображають одну людину), подвійні (двох) або групові (більше двох осіб). Особливим різновидом є парні портрети: два портрети (як правило, подружжя), написані на окремих полотнах, але об'єднаних загальним фоном, композицією, колоритом і форматом. Залежно від розмірів виділяють портрети «в натуру», малоформатні, мініатюрні і т.д. За повнотою зображення фігури портрети можуть бути поясні, погрудні, поколінні, у повен зріст. Істотним є поділ портретів на парадні і камерні.

Протягом історії розвитку портретного жанру для його створення використовувалася значна кількість різновидів *техніки* та *напрямків* живопису: олійний розпис, темпера; емаль; гуаш; акрил; акварель [3; 4].

Портретний живопис посідав важливе місце в історії образотворчого мистецтва. Видатними представниками є: А. Дюрер, С. Ботічеллі, Рафаель, Леонардо да Вінчі, Тіціан, Ф. Гойа, Т. Лоренс, Е. Мане, О. Бенуар, Е. Дега, П. Рубенс, Рембрандт, С. Веласкес, І. Гончар, Б. Плаксій, В. Сліпченко, В. Мозок, В. Підгорний та ін.

Аналіз програм з образотворчого мистецтва в аспекті дослідження показав, що вивченню портретного живопису приділено недостатньо часу. Проаналізували деякі існуючі на сьогоднішній день підручники з образотворчого мистецтва. Виявили, що їх зміст не завжди відповідає програмі тематичного планування, хоча теми здебільшого відповідають календарно тематичному плануванню. Проте, в окремих підручниках наявні завдання, які потребують від учнів знань основних пропорцій постаті людини, вміння створювати на площині враження руху, передавати динаміку та статику, виконувати живописний варіант роботи, але в календарно-тематичному плануванні не передбачене вивчення пропорцій людини, обличчя, живописного виконання завдання різними техніками.

Констатуючі факти з досліджуваної теми можна зазначити, що більш

ширше і поглиблене вивчення портретного живопису на уроках образотворчого мистецтва в загальноосвітній школі може мати місце, і це органічно буде вписуватись в загальну програму календарно-тематичного планування вивчення образотворчого мистецтва.

Нами був розроблений тематичний план «Портретний живопис» та пропозиції щодо його вивчення з учнями закладів загальної середньої освіти.

Аналіз програмного матеріалу з образотворчого мистецтва показав, що на вивчення портретного живопису в загальноосвітній школі відведено недостатню кількість навчальних годин.

На нашу думку, систематизоване вивчення живописного портрету робить можливим комплексне сприйняття даного мистецтва, сприяє збагаченню особистості учнів естетичним досвідом, стимулює їхній творчий потенціал.

Ефективність вивчення школярами портретного живопису залежить, перш всього, від цілеспрямованого педагогічного керівництва, що базується на відповідних педагогічних умовах, серед яких:

1. Використання у навчально-виховному процесі оптимального обсягу систематизованої інформації щодо портретного живопису.
2. Доступність та педагогічна доцільність пропонованих завдань.
3. Підбір зорового ряду по темі «Живописний портрет», доступного для сприйняття та вивчення учнями основної школи.
4. Створення на уроках та у позакласній роботі позитивно-емоційної творчої атмосфери зацікавленості та захопленості.

Нами було розроблено орієнтований тематичний «Живописний портрет», який розрахований на 11 уроків.

В основному розділі з теми «Живописний портрет» більше уваги (3 уроки) присвячено ознайомленню учнів з основними пропорціями голови людини.

На першому з уроків цього блоку школярі опановують об'ємне зображення деталей обличчя: очі, губи, ніс.

На другому – ознайомлюються з основними пропорціями голови людини

і виконують графічний портрет (дівчинки, хлопчика).

Третій урок присвячено створенню живописного портрета. Учні застосовують навички роботи з акварельними і гуашевими фарбами, знання з кольорознавства і малюють портрет вигаданої людини (друга, мами, літературного героя) в теплій або холодній кольоровій гамі, створюючи певний настрій образу.

На уроках з теми «Живописний портрет», вважаю необхідним зі зразками відомих портретистів минулих століть використовувати репродукції робіт художників ХХІ ст., знайомити з новими оригінальними технічними прийомами живопису.

Другий блок вивчення теми «Живописний портрет» присвячено вивченню пропорцій постаті людини в статиці (3 уроки).

На першому уроці цього розділу учні знайомляться з основними пропорціями постаті людини за канонами Леонардо да Вінчі на прикладі жіночої постаті (анфас).

На другому уроці учні зображують чоловічу постать і проводять порівняльний аналіз відмінностей пропорцій чоловічої та жіночої статури.

На третьому уроці школярі малюють фігуру людини (чоловіка, жінки) в профільному положенні і порівнюють, як змінюється силует людини при зміні його положення у просторі.

Зображення постаті людини в цьому блоці уроків, пропонуємо учням виконувати на одному аркуші альбома, використовуючи вальну сітку загального розміру. Альбом розміщений горизонтально. Вздовж всього аркушу накреслена сітка, яка умовно розділяє намальовану постать на 8 рівних частин., одна з яких дорівнює висоті голови, 4 частини зверху дорівнюється половині зросту людини (голова, шия, тулуб), 4 частини знизу – ноги. Цей узагальнений малюнок допомагає учням запам'ятати основні пропорції постаті людини, зробити порівняльний аналіз анатомічної відмінностей чоловічої та жіночої статур і зміни силуета фігури в анфас і в профіль.

Завершальний блок з теми «Живописний портрет» присвячено

зображенню людини в русі. На першому уроці цього розділу учні знайомляться з особливостями малювання начерків фігури людини, вчать правильно передавати рухи людини в узагальненій формі, поглиблюють знання пропорцій фігури людини. Розмірювальну сітку, яка допомагає учням запам'ятати пропорції постаті людини, використовувати на даному етапі роботи вважаємо недоцільним. Повторення теоретичного матеріалу з теми на кожному уроці цього блоку дає свій результат. При зображенні людини, яка іде, сидить, зігнулась для стрибка у воду, достатньо пам'ятати, що постать людини умовно поділена на дві половини. Верхню половину, яка відтворює певний рух, умовно зображаємо лінією, яку потім розділяємо на голову, шию, тулуб. Нижню половину – ноги – розділяємо умовно на дві половини (довжина ноги до коліна і нижче коліна) на малюнку показуємо в вигляді ліній, зігнутих відповідно руху людини. Лініями, враховуючи пропорції згину в ліктях і долоні зображуємо руки. Якщо пропорції передані правильно, учням не важко домалювати загальний силует фігури людини. На другому уроці 3 блоку зображуємо скульптурне зображення постаті людини у русі. Використовуємо кольоровий пластилін, для передачі кольору шкіри обличчя і рук людини змішуємо 2 кольори: білий і оранжевий теплого відтінку. Під керівництвом вчителя учні ліплять чоловічу або жіночу постать людини, а потім самостійно, відповідно задуму, доповнюють образ аксесуарами (балерина – пачка з білого пір'я, боксер – шорти, кросівки і перчатки тощо) і надають певного руху своїм виробам. Зазвичай, декілька учнів у класі виконують схожі образи (футболістів, боксерів, гравців інструментальної групи), і, об'єднавшись в групи, створюють об'ємні декорації: арену, футбольне міні-поле, сцену з облаштунками тощо, з паперу, картону, довільних засобів. Підсумковий урок 3 блоку – виконання тематичної композиції в кольорі, під час якого учні зображують людину в русі в певному середовищі.

На уроках образотворчого мистецтва, зокрема при вивченні теми «Портретний жанр», працюємо з підручником «Образотворче мистецтво» (автори С. М. Железняк, О. В. Ламонова, видавництво «Генеза», 2013),

посібником для вчителів «Усі уроки з образотворчого мистецтва 6 клас» (автори О.В. Кись, Н.В. Чен, Видавнича група «Основа», 2014); широко використовую наочність: ілюстративний матеріал у вигляді репродукцій відомих художників портретистів різних історичних епох, презентації на електронному носії: «Види портретів», «Зміна ідеалів людської краси протягом століть», «Життя і подвиг Ліни По»; таблиці з зображенням пропорцій постаті людини (чоловіка, жінки, людини в профіль), схеми з послідовним зображенням пропорцій голови людини, живописні і графічні зразки портретів виконаних вчителем, замальовки людини в русі), ілюстративний матеріал з зображенням людини в русі (фото, gif) на електронному носії.

Рекомендуємо використовувати інтерактивні методи навчання [1; 5]: бесіду, дискусію, «асоціативний куш», «мозковий штурм», «мікрофон», «коло ідей». Основні форми роботи: фронтальне опитування, індивідуальну, групову, роботу в парах.

Всі етапи практичної роботи над портретом, взагалі, та живописним портретом, учні виконують послідовно під керівництвом учителя. Кожен етап передбачає виконання педагогічного малюнку, виконаного вчителем крейдою на дошці; поясненням і індивідуальним контролем учнів за виконанням кожного з етапів. Вважаємо, що допомога вчителя під час практичного завдання, необхідна учневі, адже учні основної школи ще не мають достатнього життєвого досвіду, щоб самостійно виконати всі складні завдання. Педагогічний досвід багатьох поколінь вчителів довів, що в класі загальноосвітньої школи не більше 20 % учнів мають здібності до образотворчого мистецтва, інші з задоволенням займаються спортом, хореографією, музикою, туризмом тощо. Тому вимагати від всіх учнів однакових результатів не коректно. На нашу думку, якщо учень із задоволенням понесе додому малюнок, виконаний разом із вчителем, - це буде достатнім результатом співпраці учителя і учня. Адже на уроках візуального мистецтва учням краще декілька разів побачити процес виконання роботи, ніж тільки почути. Під час опанування методів зображення начерків людини у русі,

учні з задоволенням відтворюють рухи зображуваних моделей біля дошки. В такий спосіб учень краще усвідомлює анатомічну пластику моделі: боксера, хокеїста, вратаря-футболіста, гімнастки, балерини, лучника. Людина на малюнку не просто сидить, а друкує в ноутбучі, іде з парасолькою, сумкою та ін.). Учень усвідомлює, що образотворче мистецтво – не абстрактна наука, а можливість зображення спостережень за оточуючим середовищем, відтворення своїх почуттів за допомогою живописних засобів.

Результати проведеної роботи дозволили зробити висновок про можливість і доцільність поглибленого вивчення портретного живопису на уроках образотворчого мистецтва взагальноосвітній школі.

Список використаної літератури

1. Дичковська І.М. Основи педагогічної інноватики. Рівне, 2001.
2. Железняк С.М., Ламонова О.В. Образотворче мистецтво: підруч. Для 6-го кл. загальноосвіт. навч. закл. К.: Генеза, 2014. 192с.
3. Жердзіцький В. Живопис. Техніка і технологія. Харків: ХДАДМ, 2006. 54 с.
4. Кізілова Г. Формула портрета. Портрет як жанр. Види портретів («Образотворче мистецтво», 6-й клас). *Мистецтво в школі*. 2015. № 3. С. 18–21.
5. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук. метод. посіб. К.: Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.; іл.

Рагуліна М.,

асистент,

Полтавський національний педагогічний університет

імені В.Г. короленка

(м. Полтава)

ЗНАЧЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ЗАБАВЛЯНОК У РОЗВИТКУ МУЗИЧНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

В умовах швидкого розвитку інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій та диджеталізації суспільства з дошкільного віку, забуваються та недостатньою мірою застосовуються могутні засоби розвитку та збагачення особистості виплекані народними традиціями та перевірені тисячоліттями. Як в родинях так і в закладах дошкільної освіти досить обмежено використовуються